

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΚΜΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ 8^ο ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 11^ο ΑΙΩΝΑ

Η ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑ

2. Η μεταβατική εποχή: Οι έριδες για το ζήτημα των εικόνων (σελ. 34-35)

Ιστορικοί όροι/έννοιες

- Εικονομάχοι/εικονοκλάστες: οι αντίπαλοι της εικονολατρίας
- Εικονόφιλοι/εικονολάτρες: οι οπαδοί της λατρείας των εικόνων
- Ανεικονικές αντιλήψεις: οι απόψεις εκείνων που απέρριπταν τη λατρεία των εικόνων ως ειδωλολατρική εκδήλωση. Πίστευαν πως δεν έπρεπε να αποδοθεί η μορφή του Θεού σε εικόνες.
- Αναστήλωση των εικόνων: η αποκατάσταση των εικόνων, δηλ. η επαναφορά στη θέση τους και αποδοχή της τιμητικής προσκύνησής τους από τη Σύνοδο του 843 με πρωτοβουλία της Αυγούστας Θεοδώρας.

Το Βυζάντιο από τις αρχές του 8^{ου} ως τα μέσα του 9^{ου} αι. συγκλονίστηκε από την **Εικονομαχία**: πνευματική κίνηση που στράφηκε ενάντια στις εικόνες και αποτελούσε μια διαμάχη ανάμεσα στους χριστιανούς.

Εικονομαχική πολιτική των Ισαύρων

Η θρησκευτική πολιτική των Ισαύρων (δυναστεία αυτοκρατόρων) γενικά χαρακτηρίζεται από την προσπάθειά τους να εξουσιάζουν την εκκλησία

Πρωτεργάτες του κινήματος: ο Λέων ο Γ' (714-741) και Κωνσταντίνος ο Ε' (741-775).

Επηρεάστηκαν από τις ανεικονικές αντιλήψεις των Ιουδαίων και των Μωαμεθανών

Αφού μελετήσετε την πιο κάτω ιστορική πηγή και τη σελ. 45 του βιβλίου να αναφέρετε τα αίτια της Εικονομαχίας.

«Η λατρεία των ιερών εικόνων είχε διαδοθεί ευρύτατα στον χώρο της ελληνικής Εκκλησίας; Τους προηγούμενους αιώνες και ιδιαίτερα την εποχή μετά τον Ιουστινιανό Α' και αποτελούσε μια από τις σπουδαιότερες μορφές της ευσέβειας των Βυζαντινών. Από την άλλη μεριά, δεν έλειψαν και μέσα στην ίδια την εκκλησία εικονοκλαστικές τάσεις, σύμφωνα με τις οποίες ο χριστιανισμός, ως καθαρά πνευματική θρησκεία, αποκλείει τη λατρεία των εικόνων. Οι τάσεις αυτές ήταν ιδιαίτερα ισχυρές στις ανατολικές επαρχίες της αυτοκρατορίας, που ήταν πάντοτε χώρος θρησκευτικών ζυμώσεων. Εδώ εξακολουθούσαν να υπάρχουν υπολείμματα των Μονοφυσιτών και κέρδιζε συνεχώς έδαφος ο Παυλικιανισμός, μια αίρεση που ήταν εχθρική προς κάθε μορφή εκκλησιαστικής λατρείας. Πάντως την έκρηξη της υποφώσκουσας εικονομαχίας προκάλεσε η επαφή με τον αραβικό κόσμο που είχε καθαρά ανεικονικές αντιλήψεις. [...] Στην υπηρεσία της εικονοκλαστικής κινήσεως τέθηκε και ο ίδιος ο αυτοκράτορας Λέων Γ' ο Ίσαυρος, ο οποίος καταγόταν από την Ανατολή, είχε ζήσει πολλά χρόνια στις μεθοριακές περιοχές της Ανατολής και ως στρατηγός των Ανατολικών είχε έρθει σε στενή επικοινωνία με τους Άραβες»

Georg Ostrogorsky, *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, τμ Β', σ. 25-26

Αίτια - Παράγοντες που οδήγησαν στην Εικονομαχία

1. Η πρόθεση των Ισαύρων να ευνοήσουν τους αγρότες της Μ. Ασίας, που σήκωναν το κύριο βάρος της άμυνας κατά των Αράβων και πίστευαν στις ανεικονικές αντιλήψεις.
2. Οι δεισιδαιμονίες και οι υπερβολές, που είχαν εκδηλωθεί γύρω από τη λατρεία των εικόνων.
3. Η επιθυμία των Ισαύρων να περιορίσουν τη δύναμη των μοναστηριών και την επιρροή των μοναχών.
4. Υπήρχε η ιδέα ότι οι επιτυχίες των εχθρών του Βυζαντίου προέρχονταν από τη δίκαιη οργή του Θεού για ό,τι συνέβαινε στον χώρο της λατρείας των εικόνων.

Φάσεις Εικονομαχίας

Πρώτη φάση Εικονομαχίας (726-787μ.Χ)

- ⊗ Η πρώτη ενέργεια των εικονομάχων ήταν να απομακρύνουν την εικόνα του Χριστού από τη Χαλκή Πύλη της Πόλης
- ⊗ Η πράξη αυτή προκάλεσε τις διαμαρτυρίες του λαού της πρωτεύουσας
- ⊗ Με το πρώτο αυτοκρατορικό διάταγμα κατά της λατρείας των εικόνων, οι εικονολάτρες τιμωρήθηκαν με εξορίες, φυλακίσεις, δημεύσεις περιουσιών
- ⊗ Η διαμάχη των δύο αντίπαλων θρησκευτικών παρατάξεων κορυφώνεται επί Κωνσταντίνου του Ε', ο οποίος εξαπέλυσε εκστρατεία τρομοκράτησης των μοναχών και καταστροφής των μονών που ήταν προπύργια εικονολατρίας
- ⊗ Η πρώτη φάση τερατίστηκε με τη Ζ' Οικουμενική Σύνοδο, η οποία συγκλήθηκε με πρωτοβουλία της αυτοκράτειρας Ειρήνης της Αθηναίας το 787 μ. Χ, η οποία αποκατέστησε πανηγυρικά τις εικόνες, διευκρινίζοντας ότι στις εικόνες γίνεται μόνο τιμητική προσκύνηση

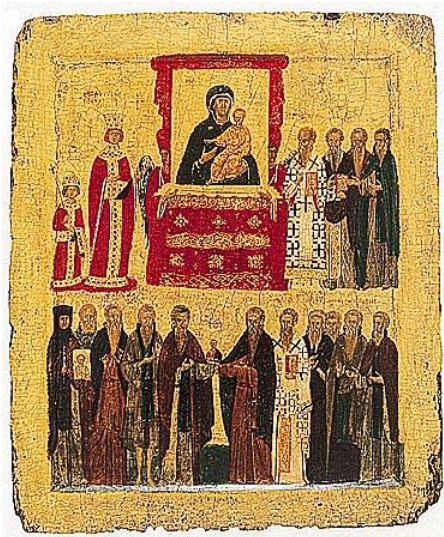

Η διαμάχη αυτή που πήρε μεγάλες διαστάσεις, διήρκεσε πάνω από έναν αιώνα και είχε ολέθριες συνέπειες για το Βυζάντιο, χώρισε τους χριστιανούς σε δύο αντίπαλες παρατάξεις, στους εικονόφιλους ή εικονολάτρες και εικονομάχους ή εικονοκλάστες.

Τους εικονόφιλους υπερασπίστηκε ο μεγαλύτερος θεολόγος της εποχής του, ο Ιωάννης Δαμασκηνός.

Δεύτερη φάση της Εικονομαχίας (815-843μ.Χ)

- Δεν είχε τη διάρκεια και την ένταση της πρώτης φάσης
- Εγκαινιάστηκε από τον Λέοντα Ε' τον Αρμένιο, ο οποίος απέδωσε στην εικονολατρία τις ήττες των Βυζαντινών στα πεδία των μαχών

Τερματίστηκε από μία αυτοκράτειρα, την **αυγούστα Θεοδώρα**, μητέρα του ανήλικου Μιχαήλ Γ', η οποία με τη σύνοδο 843 μ. Χ προχώρησε στην οριστική και πανηγυρική αποκατάσταση και αναστήλωση των εικόνων.

Η αναστήλωση των εικόνων γιορτάζεται από την ορθόδοξη Εκκλησία την πρώτη Κυριακή των Νηστειών ως η **Κυριακή της Ορθοδοξίας**.
(Βρετανικό Μουσείο του Λονδίνου)

Σημασία της ήττας των εικονοκλαστών

{εικονοκλάστης(εικόνα+κλάω/ω=σπάζω,τσακίζω)=εικονομάχος}

- Η αποκατάσταση των εικόνων θεωρείται ως νίκη της ελληνικής πνευματικής παράδοσης κατά της ανεικονικής ασιατικής παράδοσης, με την απόδοση της θείκης μορφής.
- Τερματίστηκαν οι θρησκευτικές διαμάχες και αυτό οδήγησε σε γόνιμη συνεργασία κράτους και εκκλησίας, η οποία επικεντρώθηκε στο ιεραποστολικό της έργο.
- Τα μοναστήρια άρχισαν να πολλαπλασιάζονται και να πλουτίζουν.
- Περιορίστηκαν οι υπερβολές στη λατρεία των εικόνων και λειψάνων.

Συνέπειες της εικονομαχίας

- ❖ Δίχασε το βυζαντινό λαό
- ❖ Είχε ολέθρια αποτελέσματα στην εξωτερική πολιτική, καθώς η εκκλησία της Ρώμης απομακρύνθηκε από το Βυζάντιο και στηρίχτηκε στους Φράγκους
- ❖ Είχε ολέθρια αποτελέσματα και στον πολιτισμό αφού πολλά έργα τέχνης καταστράφηκαν, όπως ψηφιδωτά και εικόνες, καθώς είχε απαγορευτεί η απεικόνιση θείων προσώπων. Εκκλησίες, όπως η Αγία Ειρήνη στην Κων/πολη, διακοσμήθηκαν με φυτά, ζώα και διακοσμητικά μοτίβα.

Πρώτη φάση (726-787)

Κορύφωση της διαμάχης κατά τη βασιλεία του Κωνσταντίνου Ε' (741-775)

τρομοκράτηση μοναχών

καταστροφή μονών

Ήδη στα μέσα του 6ου αιώνα αναφέρεται ότι στην Κωνσταντινούπολη υπήρχαν 92 μοναστήρια και μεγάλος αριθμός μοναχών που διέμενε σ' αυτά.

Στην εικόνα, το καθολικό της μονής του Αγίου Ιωάννη του Στουδίου. Η μονή ήταν προπύργιο των εικονολατρών

- ❖ Στον τομέα του πολιτισμού υποχώρησε και η ενασχόληση με τα γράμματα και καταστράφηκαν πολλά σημαντικά κείμενα των ηττηθέντων εικονομάχων

Ερωτήσεις:

1. Τι ήταν η Εικονομαχία, πότε έγινε και ποιοι ήταν οι πρωτεργάτες της;
2. Ποια ήταν τα αίτια της Εικονομαχίας;
3. Πώς τελείωσε η Εικονομαχία και πώς γιορτάζει η Εκκλησία μας τη λήξη της Εικονομαχίας;
4. Ποια η σημασία της ήττας των εικονοκλαστών;
5. Ποιες ήταν οι συνέπειες της Εικονομαχίας;

Ασκήσεις αντικειμενικού τύπου

1. Συμπληρώστε τα ονόματα:

	ΟΝΟΜΑ
1. Βυζαντινός αυτοκράτορας (717- 741). Πρωτεργάτης της Εικονομαχίας. Το 730 εξέδωσε διάταγμα κατά της λατρείας των εικόνων.	Λέων Γ'
2. Βυζαντινός αυτοκράτορας (741- 775). Εικονομάχος. Εξάπλυνε εκστρατεία τρομοκράτησης των μοναχών και καταστροφής των μοναστηριών.	Κωνσταντίνος Ε'
3. Βυζαντινός αυτοκράτορας (813 – 820). Εγκαινίασε τη β' φάση της Εικονομαχίας.	Λέων Ε
4. Βυζαντινή αυτοκρατορία. Συγκάλεσε το 843 Οικουμενική Σύνοδο, η οποία τερμάτισε την β' φάση της Εικονομαχίας και αναστήλωσε οριστικά τις εικόνες.	Αυγούστα Θεοδώρα
5. Μέγας Θεολόγος, υποστηρικτής της Εικονολατρίας.	Ιωάννης Δαμασκηνός
6. Βυζαντινή αυτοκρατορία, συγκάλεσε τη Ζ' Οικουμενική Σύνοδο που τερμάτισε την α' φάση της Εικονομαχίας	Ειρήνη η Αθηναία

Α

2. Συμπληρώστε **Σωστό** ή **Λάθος**

- α) Κατά την Εικονομαχία η ενασχόληση με τις τέχνες και τα γράμματα τονώθηκε. **Λάθος**
- β) Οι ανεικονικές αντιλήψεις επικρατούσαν στη Δύση. **Λάθος**
- γ) Ένας από τους παράγοντες της Εικονομαχίας ήταν η επιθυμία των Ισαύρων να περιορίσουν την επιρροή των μοναχών. **Σωστό**
- δ) Η Εικονομαχία είχε ολέθριες συνέπειες για το Βυζάντιο. **Σωστό**
- ε) Η β' φάση εγκαινιάστηκε από τον Κωνσταντίνο Ε'. **Λάθος**

3. Συμπληρώστε τα κενά:

- Αντιλήψεις αντίθετες με την απεικόνιση των ιερών μορφών σε παραστάσεις: **Ανεικονικές αντιλήψεις**
- Λέγονται οι εικονομάχοι: **Εικονοκλάστες**

- Πνευματική και πολιτική διαμάχη που συντάραξε το Βυζάντιο για περισσότερο από έναν αιώνα (726- 843) **Εικονομαχία**

